

NIEUWSBRIEF

PGL Nieuwsbrief 12

12-7-2018

Van het bestuur

De zomervakantie staat voor de deur of is wellicht voor enkelen van u al begonnen. De zomer is natuurlijk de tijd om weer eens een goed boek te lezen. We kunnen u het boek 'Donut Economie' van Kate Raworth aanraden, waarvan ondertussen ook de Nederlandse vertaling in de boekhandel ligt.

Het ronde broodje van Raworth, verbonden aan Oxford University, staat model voor de 'economie van de 21ste eeuw'. Die economie is niet de aan groei verslaafde, op fossiele brandstoffen draaiende machine waarin de egoïstische 'homo economicus' centraal staat. Deze eeuw, waarin duidelijk is geworden dat de mensheid op planetaire grenzen stuit, heeft behoefte aan een geheel andere benadering.

En ook het bestuur heeft de afgelopen periode niet stilgezeten, zoals u in deze Nieuwsbrief kunt lezen.

In ieder geval willen we u alvast attenderen op onze themabijeenkomst op 2 november waarin we zullen ingaan op de gezondheidseffecten van plastics en hormoonverstoorders.

Voor een gezonde toekomst

Annemarie van de Vusse

Op 26 maart j.l. hield PGL in Utrecht haar jaarvergadering. Het verslag van deze vergadering is bijgevoegd.

Het afgelopen jaar was een vruchtbaar jaar waar PGL samen met andere organisaties een drietal themabijeenkomsten heeft georganiseerd. Hierbij werden onderwerpen in de relatie tussen gezondheid en milieu aan de orde gesteld. De winterbijeenkomst heeft ook geleid tot aanbevelingen aan gemeenten om met duidelijke maatregelen te komen. Verder werd er op de jaarvergadering uitgebreid gediscussieerd over onderwerpen waaraan dit jaar meer aandacht gegeven zou moeten worden. Te denken valt aan de vervuiling van rivieren en meren door plastics en hormoonverstoorders. Ook de inbreng en de expertise van burgers bij metingen aan water- en luchtkwaliteit is van toenemend belang.

In het najaar wil PGL, mogelijk in samenwerking met de WECF, hierover een themamiddag organiseren.

Nederland in actie voor schoon water!

Lies Visscher-Endeveld

De WECF organiseerde op 27 juni 2018 een consultatiesessie waterkwaliteit.

“Partners voor een gezond leefmilieu” was erbij.

Chantal van den Bossche, directeur WECF, besprak de voorgestelde aanbevelingen en nodigde de aanwezigen, die uit alle windstrekten waren gekomen, uit om mee te denken, en met meer aanbevelingen te komen. Alle inbreng zal worden overhandigd aan het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Chantal van den Bossche tijdens haar welkomstwoord en inleiding.

Margriet Samwel-Mantingh, waterexpert bij de WECF vertelde over de resultaten die zijn behaalt bij haar onderzoek in Drenthe. In het water zijn overschrijdingen gevonden van de waterkwaliteitsnormen. Het gaat daarbij om bestrijdingsmiddelen, maar ook schoonmaakmiddelen en medicijnen spelen een grote rol. Zij relateerde in haar lezing aan 4 van de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) Dit zijn SDG 3.9, 6.3, 12.1, 12.2, 15.5 en 15.9. Al deze doelstellingen hebben de landen van de Verenigde Naties, waaronder Nederland, ondertekend.

In Nederland worden per jaar 5772 ton herbiciden, fungiciden en pesticiden gebruikt. Dit is gemiddeld 7,4 kilogram per hectare per jaar.

Het meeste wordt gebruikt bij de Leliebollenteelt: 134,6 kg per hectare. Het is niet altijd duidelijk wat hiervan in het milieu komt. Er worden wel veel stoffen gemeten, maar lang niet alles overal. De werkzame concentraties zijn vaak zo klein dat zij niet bepaald kunnen worden.

Bij de presentatie van haar gegevens over de Provincie Drenthe, waar de cijfers bekend werden over stoffen in het oppervlaktewater, mocht dit wel doorgaan in het provinciehuis, maar de naam van de provincie mocht niet aan de lezing worden verbonden. Veel mensen wisten niet wat ze hoorden toen Margriet haar onderzoek presenteerde. Bij het gebruik van deze stoffen kan niet voorkomen worden dat resten van die stoffen terecht komen in water, bodem en lucht. In de praktijk reageert niet één mens gelijk op doseringen. De normstelling zou uit moeten gaan van het zwakste, dus kleine kinderen en zwangere vrouwen. Maar ook de kwaliteit van het zaad van de man staat onder druk. Niet alleen door deze in de landbouw gebruikte stoffen, maar ook door het eigen medicijngebruik en het drinken van water met resten medicijnen.

Tweede spreker was Alfons Uijtewaal van huize Aarde en het MEDUWA project.

Alfons vertelde vooral over medicijnen en medicijnresten in het water. Wanneer organismen deze stoffen veranderen zijn de metabolieten mogelijk nog gevaarlijker dan de oorspronkelijke stof. In gezuiverd rioolwater vinden we vaak minder medicijnen, dan in in

Handreiking Gezonde Stad

Lies Visscher-Endeveld

Op 18 april 2018 waren "Partners voor een Gezond Leefmilieu" en "Stichting Leven met de Aarde" aanwezig bij de presentatie van "De stad als gezonde habitat: gezondheidswinst door omgevingsbeleid". De bijeenkomst werd gehouden in het Spaanse hof te Den Haag. Dit document is een advies van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur voor alle bestuurders in alle bestuurslagen.

De bijeenkomst werd geopend door Jan Jaap de Graeff, voorzitter van de Rli. De commissievoorzitter, Ellen Peper, hield een presentatie waarin uitgebreid de opzet van het project en de aanbevelingen aan de orde kwamen.

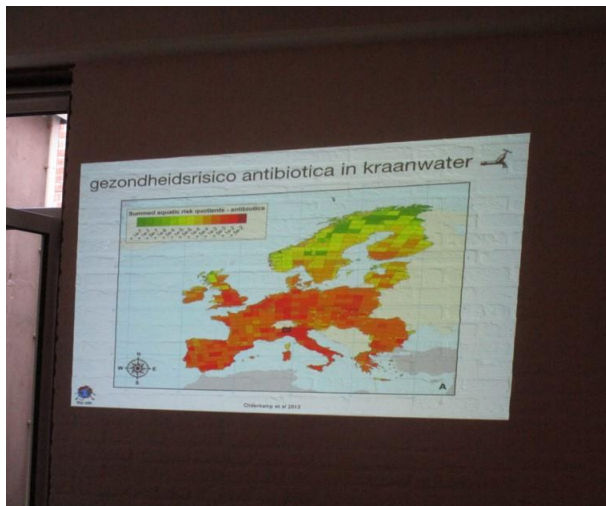
Daarna werd het advies aangeboden aan Erik Jan van Kempen, Programmadirecteur Omgevingswet bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De aanbevelingen hebben vooral betrekking of financiering en sturing, op kennisontwikkeling en ontwerpend onderzoek, en bovendien op beleid en instrumenten.
<https://rli.nl/publicaties/2018/advies/de-stad-als-gezonde-habitat>

het oppervlakte water verderop. Dit komt omdat bacteriën de suikermantel die zich in de rioolwaterzuivering om de gevaarlijke stof bevindt, weer gaan "opeten", zodoende komt de oorspronkelijke stof weer meer te voorschijn.

In 2007 is door onderzoek van het RIVM (j.P.M. Versteeg et.al) gebleken dat al het oppervlakte water is vervuild met medicijnresten.

Wat de ontelbare combinaties van stoffen in levende systemen doen... we weten het niet.

Ook antibiotica worden gevonden in kraanwater.

In het MEDUWA project, dat grensoverschrijdend is en door de EU wordt gesteund, komen 12 innovaties naar voren, die de medicatieketen positief kunnen beïnvloeden.

Het voorkomen van medicijngebruik, en het voorkomen van ophoping in het milieu zijn heel belangrijk. Het past bij de aanbevelingen van de RLI Raad voor de leefomgeving en infrastructuur, en sluit aan bij de filosofie van de NPHF, om te werken aan verzorging.

De WECF staat nog open voor aangeleverde aanbevelingen. Wanneer u dat wilt kunt u die melden bij Chantal van den Bossche, Public Relations en Pers WECF International.

De presentaties zullen worden getoond op de website van WECF, let daarom op www.wecf.eu/nederland/.